

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ТА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

© 2025 ПAVЛЕНКО Л. Д., КРУХМАЛЬ О. В., ПОПОВА К. Е.

УДК 336.71
JEL Classification: G21; G32

Павленко Л. Д., Крухмаль О. В., Попова К. Е. Теоретичні аспекти оцінки та управління кредитним ризиком банку в умовах економічної нестабільності

У науковій статті узагальнено основні підходи до визначення сутності, оцінки та управління кредитними ризиками банку. На підставі аналізу вітчизняних і зарубіжних публікацій запропоновано визначення кредитного ризику як імовірності того, що позичальник (фізична або юридична особа) не виконає свої зобов'язання перед банком у повному обсязі та в установлені терміни відповідно до підписаного договору кредитування. Здійснено кластеризацію наукових досліджень кредитного ризику банку. За результатами кластеризації основна частина наукових робіт зосереджена на таких напрямках: взаємозв'язок оцінки кредитних ризиків із фінансовими ринками (жовтий кластер), банківським сектором і фінансовими кризами (червоний кластер), методами машинного навчання (зелений кластер), ризик-менеджментом та аналізом (синій кластер), а також страхуванням і прогнозуванням ризиків (фіолетовий кластер). Визначено причини існування кредитного ризику. Окреслено компоненти сучасної системи управління кредитним ризиком, до яких віднесено політику та регламенти управління кредитним ризиком, нормативно-правові положення щодо кредитування, інформаційну інфраструктуру, процес ідентифікації кредитів з погіршеною якістю, роботу з проблемними активами, підготовку та подання періодичних звітувань керівникам і спостережній раді банку, функцію незалежних перевірок кредитної діяльності. Проаналізовано карту ризиків банківського сектора відповідно до методології НБУ. Висвітлено ключові аспекти оцінки банківських ризиків, Розкрито підходи та етапи визначення величини кредитного ризику банку, зокрема банки здійснюють розрахунок розміру кредитного ризику боржника, застосовуючи індивідуальний, груповий або спрощений підхід оцінки, а вибір підходу залежить від характеристик кредиту та позичальника. Проведено оцінку значень пруденційних нормативів Н7, Н8, Н9 по системі банків України з 2020 р. по січень 2025 р.

Ключові слова: банківський ризик, кредитний ризик, пруденційні нормативи, ризик-менеджмент.

Рис.: 5. Бібл.: 18.

Павленко Людмила Дмитрівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансових технологій і підприємництва, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40000, Україна)

E-mail: l.pavlenko@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4724-7567>

Researcher ID: P-3892-2014

Крухмаль Олена Валентинівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40000, Україна)

E-mail: o.krukhmal@uabs.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9118-1713>

Researcher ID: P-2233-2014

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=36069602100>

Попова Крістіна Едуардівна – студент, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40000, Україна)

E-mail: k.popova@student.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9644-9899>

UDC 336.71
JEL Classification: G21; G32

Pavlenko L. D., Krukhmal O. V., Popova K. E. The Theoretical Aspects of Credit Risk Assessment and Management in Banks Amid Economic Instability

The article summarizes the main approaches to defining the essence, assessment and management of credit risks of a bank. Based on the analysis of domestic and foreign publications, the authors propose to define credit risk as the probability that a borrower (individual or legal entity) will not fulfill its obligations to the bank in full and on time in accordance with the signed loan agreement. Clustering of scientific research on the bank's credit risk was carried out. According to the clustering results, the bulk of scientific papers are focused on the following areas: the relationship of credit risk assessment to financial markets (yellow cluster), the banking sector and financial crises (red cluster), machine learning methods (green cluster), risk management and analysis (blue cluster), and insurance and risk forecasting (purple cluster). The reasons for the existence of credit risk are identified. The components of a modern credit risk management system are outlined, which include credit risk management policies and regulations, lending regulations, information infrastructure, the process of identifying loans with deteriorated quality, work with problem assets, preparation and submission of periodic reports to the bank's management and supervisory board, and the function of independent inspections of lending activities. The risk map of the banking sector is analyzed in accordance with the NBU methodology. The key aspects of banking risk assessment are highlighted, the approaches and stages of determining the amount of a bank's credit risk are revealed, in particular, banks calculate the amount of a debtor's credit risk using an individual, group or simplified assessment approach, and the choice of approach depends on the characteristics of the loan and the borrower. The article estimates the values of prudential ratios H7, H8, H9 for the Ukrainian banking system from 2020 to January 2025.

Keywords: banking risk, credit risk, prudential standards, risk management.

Fig.: 5. **Bibl.:** 18.

Pavlenko Liudmyla D. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Lecturer of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Education and Research Institute for Business, Economics, and Management of Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 40000, Ukraine)

E-mail: l.pavlenko@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4724-7567>

Researcher ID: P-3892-2014

Krukhmal Olena V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Education and Research Institute for Business, Economics, and Management of Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 40000, Ukraine)

E-mail: o.krukhmal@uabs.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9118-1713>

Researcher ID: P-2233-2014

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=36069602100>

Popova Kristina E. – Student, Education and Research Institute for Business, Economics, and Management of Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 40000, Ukraine)

E-mail: k.popova@student.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9644-9899>

Кредитний ризик є одним із ключових ризиків для банківської діяльності, оскільки основний прибуток банку формується за рахунок кредитування. Ефективне оцінювання та управління кредитним ризиком відіграє вирішальну роль у забезпеченні фінансової стабільності банку та всієї банківської системи. У сучасних умовах кредитні операції є основними активними операціями для банку, але вони є і найбільш ризиковими. Тому банкам потрібно його вивчати, управляти ним для максимальної мінімізації впливу на банківську діяльність.

Дослідженням сутності, оцінки та управління кредитним ризиком банку займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як О. Артем'єва, А. Бестюк [1], Л. Богріновцева, І. Заїчко, В. Федина [2], О. Вовчак, М. Онуфрієнко [3], І. Доценко [4], І. Садчикова, А. Онопрієнко [10], О. Сарахман, Р. Шурпенкова [11], В. Федина [12], Ж. Шило [13], А. Щербіюк, Н. Ткачук [14], А. Faraz, N. Kehkashan, A. Noman [16], О. Oyetola та ін. [17], А. Pratami, А. Afandi, J. Sriyana, N. Feriyanto [18] та ін. Загалом, дослідники акцентують увагу на впровадженні сучасних методів оцінки та управління кредитним ризиком, адаптації до змінних умов і підвищенні стійкості банківської системи в умовах сучасних викликів.

Проте в умовах воєнного стану в країні та економічної нестабільності постійного вдосконалення потребують методи оцінки та управління саме кредитними ризиками банку, оскільки кредитні операції потенційно є основним джерелом доходів банків.

Метою дослідження є визначення суті кредитних ризиків, ключових аспектів управління та оцінки кредитних ризиків банку в умовах економічної нестабільності.

У процесі проведення дослідження було дослідовно:

- ✦ проведено аналіз наукових досліджень щодо кредитного ризику та визначення його основних напрямів;
- ✦ виявлено ключові причини виникнення кредитного ризику, зокрема макроекономічних і внутрішньобанківських чинників;
- ✦ досліджено сучасні методи оцінювання кредитного ризику, включно з алгоритмами машинного навчання, стохастичним моделюванням і регресійним аналізом;
- ✦ проаналізовано вплив регуляторної політики Національного банку України на мінімізацію кредитних ризиків через нормативи (Н7, Н8, Н9);
- ✦ виділено особливості оцінювання кредитного ризику на рівні індивідуального позичальника та банківського портфеля;
- ✦ визначено роль моніторингу кредитного ризику в забезпеченні фінансової стабільності банків;
- ✦ обґрунтовано необхідність комплексного підходу до управління кредитним ризиком із урахуванням сучасних тенденцій фінансового сектора.

Для того, щоб управляти кредитним ризиком банку, необхідно визначити сутність дефініції «кредитний ризик». Цей ризик є одним із ключових у банківській діяльності, оскільки реалізація банком кредитних продуктів є основним джерелом його доходів [12, с. 224]. Саме тому категорія «кредитний ризик» є багатогранною і дотепер викликає дискусії та зацікавленість серед науковців і практиків та потребує подальших ґрунтовних досліджень.

З метою подальшої деталізації напрямів досліджень у сфері оцінки кредитних ризиків та ризик-менеджменту загалом було відібрано 3981 наукову публікацію, проіндексовану в наукометричній базі даних Scopus у період з 2008 по 2025 роки. Відбір релевантних робіт здійснювався на основі ключових слів, серед яких основними були «banking credit risk» та «risk assessment» – загальноприйняті англійські відповідники термінів «банківський кредитний ризик» та «оцінка ризику» (рис. 1).

Кожен вузол (точка) на рис. 1 символізує певний термін або ключове слово, а зв'язки між ними (лінії) відображають їхню спільну згадку в наукових публікаціях. Розмір вузла свідчить про частоту використання відповідного терміна, тоді як кольори вказують на різні кластери або напрями досліджень.

Центральне місце в представленій мережі займають терміни «кредитний ризик» (credit risk), «оцінка ризику» (risk assessment), «бан-

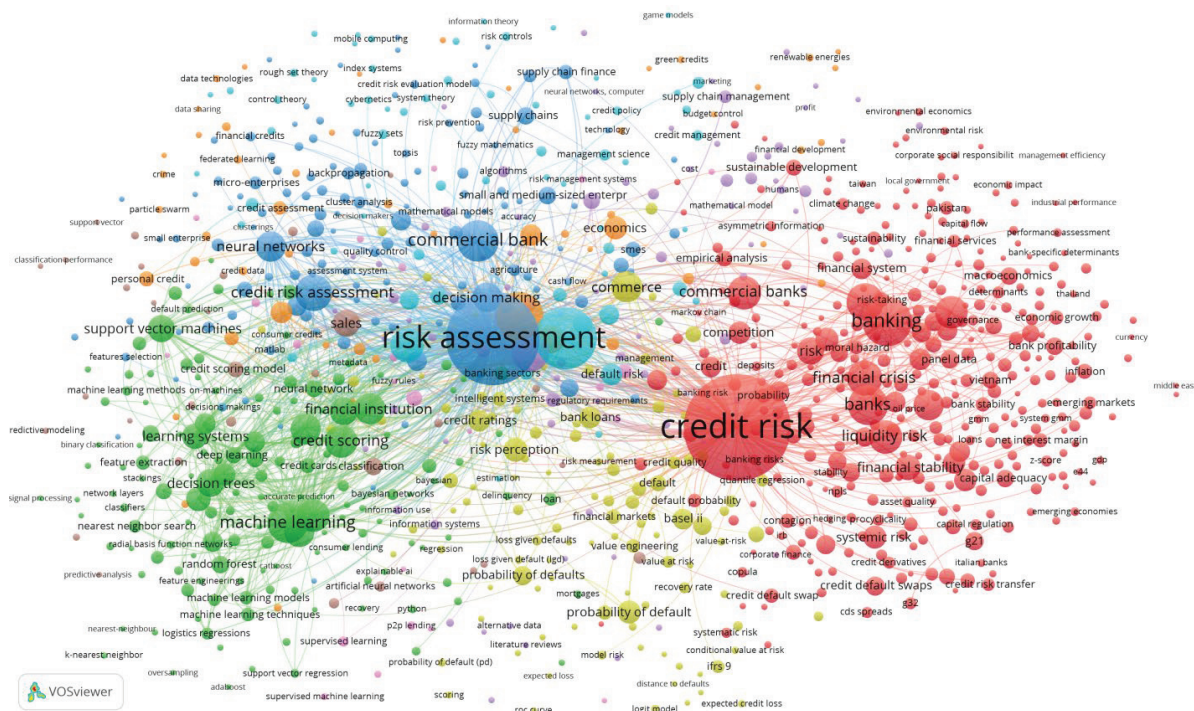

Рис. 1. Кластеризація наукових досліджень кредитного ризику банку

Джерело: побудовано авторами на основі даних Scopus з використанням програмного забезпечення VOSviewer.

ківська справа» (banking), «комерційний банк» (commercial bank) та «машинне навчання» (machine learning), що підкреслює їхню ключову роль у досліджуваній сфері, а також тісний взаємозв'язок між ними.

Результати аналізу дозволили виявити, що основна частина наукових робіт зосереджена на таких напрямках: взаємозв'язок оцінки кредитних ризиків із фінансовими ринками (жовтий кластер), банківським сектором і фінансовими кризами (червоний кластер), методами машинного навчання (зелений кластер), ризик-менеджментом і аналізом (синій кластер), а також страхуванням і прогнозуванням ризиків (фіолетовий кластер).

Аналізуючи позначені кластери, важливо врахувати їхню взаємодію в межах єдиної системи, оскільки вони перебувають у тісному зв'язку один з одним. У більшості наукових публікацій ключові слова з різних кластерів часто

зустрічаються паралельно, що свідчить про комплексний характер досліджуваної тематики.

Водночас кожен кластер має вагомe значення для розуміння загального контексту та напрямків вивчення теми. Зокрема, оцінка кредитних ризиків справляє суттєвий вплив на різні сфери фінансової діяльності та, залежно від напрямку дослідження, може розглядатися таким чином:

- ✦ *фінансові ринки* (жовтий кластер) – оцінка кредитних ризиків часто пов'язана з функціонуванням фінансових ринків, де точність прогнозування дефолтів і ризиків відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності;
- ✦ *фінансова криза та банківська сфера* (червоний кластер) – кредитний ризик виступає важливим чинником у контексті фінансових криз і стійкості банківських установ, що знаходить своє відображення в наукових публікаціях;

- ✦ *використання методів машинного навчання* (зелений кластер) – сучасні алгоритми, зокрема підтримуючі векторні машини (support vector machines), нейронні мережі (neural networks) та ансамблеві моделі (ensemble models), активно застосовуються для оцінки та прогнозування кредитних ризиків;
- ✦ *ризик-менеджмент і ризиковий аналіз* (синій кластер) – дослідження в цій сфері зосереджуються на методах оцінки ризиків, зокрема стохастичному моделюванні (stochastic modeling) та регресійному аналізі (regression analysis);
- ✦ *страхування та прогнозування ризиків* (фіолетовий кластер) – дослідження підкреслюють значення оцінки ризиків не лише в банківському секторі, а й у страхових компаніях та інших фінансових установах.

Отримані результати кластеризації наукових досліджень кредитного ризику банку на основі даних Scopus з використанням програмного забезпечення VOSviewer дають можливість довести взаємодію кластерів у контексті оцінки кредитних ризиків, та є підтвердженням того, що дослідження кредитного ризику банку залишається важливим завданням, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації у світі/країні та цифрової трансформації фінансового сектора.

Таким чином, кредитний ризик – це ймовірність того, що позичальник (фізична або юридична особа) не виконає свої зобов'язання перед банком у повному обсязі та в установлені терміни відповідно до укладеного між сторонами договору кредитування.

Визначення сутності та природи походження кредитного ризику, а також взаємозв'язок даної категорії з іншими на основі наукових публікацій дає можливість виділити основні причини його виникнення, а саме:

- ✦ макроекономічні чинники (інфляція, економічні кризи, військові дії);
- ✦ нестабільний фінансовий стан позичальника [13];
- ✦ недосконалі методика банку щодо оцінки кредитоспроможності клієнта [1];
- ✦ неефективна побудова системи управління кредитним ризиком банку;
- ✦ недостатнє забезпечення кредиту (застава, гарантії, страхування);
- ✦ використання неефективних методів оцінки кредитного ризику банком тощо.

Зазначений вище перелік є невичерпаним і підтверджує необхідність: побудови сучасної та

ефективної системи управління кредитним ризиком банку (враховуючі основні компоненти системи управління відповідно до вимог НБУ (рис. 2); здійснення моніторингу та контролю; оцінки кредитного ризику враховуючи вплив екзогенних та ендогенних факторів впливу.

Національний банк України відіграє ключову роль у регулюванні кредитного ризику банків, забезпечуючи стабільність фінансової системи та мінімізуючи потенційні загрози для її функціонування. Його основні завдання в цій сфері включають встановлення вимог до оцінки кредитного ризику, регулювання капіталу для покриття можливих втрат, здійснення банківського нагляду за якістю кредитних портфелів, проведення стрестестування та моніторинг рівня проблемної заборгованості. Дотримання банками нормативів НБУ щодо управління кредитним ризиком сприяє підвищенню їхньої надійності, захисту інтересів вкладників і стабільності фінансової системи України.

Нормативи кредитного ризику банку покликані запобігти надмірній концентрації кредитного ризику в установі, оскільки неплатоспроможність одного чи кількох контрагентів може суттєво загрожувати стабільності банку та навіть призвести до його банкрутства [14].

В Україні вимоги до нормативів кредитного ризику для банків визначаються Національним банком України та викладені в Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [5].

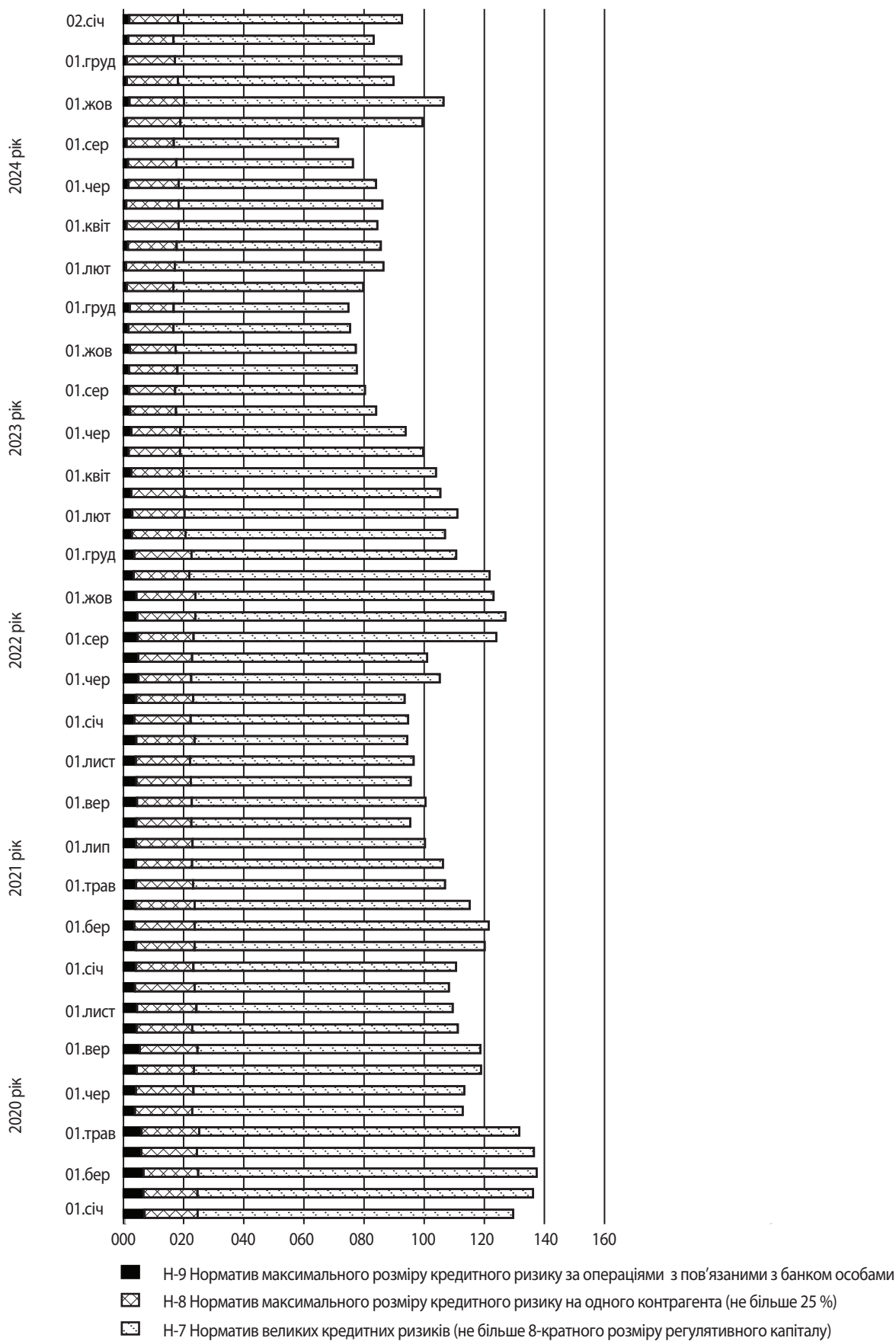
До основних нормативів належать: Н7 (максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента); Н8 (максимальний розмір великих кредитних ризиків); Н9 (загальний обсяг кредитів, гарантій та поручительств, наданих банком інсайдерам) (рис. 3).

Згідно з даними наведеними, на рис. 3, у банківській системі України спостерігається позитивна динаміка зниження рівня кредитних нормативів: норматив максимального розміру кредитного ризику за одним контрагентом (Н7) знизився з 19,14% у 2020 р. до 15,09% у 2025 р., що відповідає нормативному значенню не більше 25%. Норматив великих кредитних ризиків (Н8) скоротився з пікового показника 87,39% у 2020 р. до 66,53% у 2025 р., що відповідає вимогам щодо ліміту не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу. Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами (Н9), граничне значення якого становить 25%, знизився з 4,1% у 2020 р. до 1,57% у 2025 р. Аналіз даних пруденційних нормативів (Н7–Н9) по банківській системі України свідчить про дотримання банками

Рис. 2. Ключові компоненти системи управління кредитним ризиком відповідно до Постанови НБУ № 361 «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України»

Джерело: побудовано авторами на основі [9].

Рис. 3. Значення пруденційних нормативів Н7, Н8, Н9 по банківській системі України за період з 2020 р. по січень 2025 р.

Джерело: складено авторами на основі [5].

вимог мегарегулятора, дії якого направлені на мінімізацію ризиків як кожного окремого банку, так і системи в цілому. Виконання вимог щодо дотримання нормативів відповідно до вимог НБУ можна досягти за умови ефективної системи управління кредитними ризиками.

Оцінка рівня кредитного ризику є важливим етапом у процесі управління ризиками в банківській діяльності, оскільки від цього залежить прийняття рішень щодо надання кредитів, формування резервів та виконання регуляторних вимог.

Структуризація кредитного ризику на індивідуальний та портфельний дає можливість більш точно оцінити рівень ризику, враховуючи фактори впливу.

Індивідуальний кредитний ризик виникає через взаємодію з конкретним контрагентом банку, таким як позичальник, боржник або емітент цінних паперів. Оцінка цього ризику включає аналіз кредитоспроможності окремого контрагента, тобто його здатності своєчасно та повністю виконати зобов'язання.

Портфельний кредитний ризик проявляється у зниженні вартості активів банку через фактори, не пов'язані зі зміною ринкової процентної ставки. Джерелом такого ризику є загальна заборгованість перед банком за операціями, що мають кредитний ризик (кредитний портфель, портфель цінних паперів, портфель дебіторської заборгованості тощо). Оцінка портфельного ризику включає аналіз рівня концентрації та диверсифікації активів банку [3, с. 172].

Доцільно вказати, що кредитний ризик оцінюється кредиторами за допомогою власних інструментів оцінки, які можуть відрізнятися залежно від компанії чи юрисдикції, а також від статусу боржника – фізична чи юридична особа. У випадку кредитування фізичних осіб кредитори зазвичай аналізують фінансовий стан позичальника, включно з наявністю інших активів та зобов'язань, рівня доходу (у співвідношенні до загальних зобов'язань), а також кредитну історію.

Оцінка ризику під час кредитування юридичних осіб є значно складнішою. Вона вимагає використання різних якісних і кількісних методів для комплексного аналізу фінансового стану компанії та рівня ризику. Категорії якісної оцінки ризику охоплюють такі аспекти:

- ✦ розуміння ситуації в бізнес-середовищі та загальному стані економіки;
- ✦ аналіз галузі, в якій працює позичальник;
- ✦ оцінка самого бізнесу, включно з конкурентними перевагами та стратегіями розвитку [10, с. 116];

- ✦ аналіз управління та структури власності (якщо бізнес є приватним);
- ✦ репутація керівництва та особиста кредитна історія власника також мають враховуватися в аналізі [2, с. 284].

Кількісна оцінка кредитного ризику передбачає фінансовий аналіз. Кредитори аналізують різні фінансові показники та результати діяльності, щоб визначити загальний фінансовий стан позичальника.

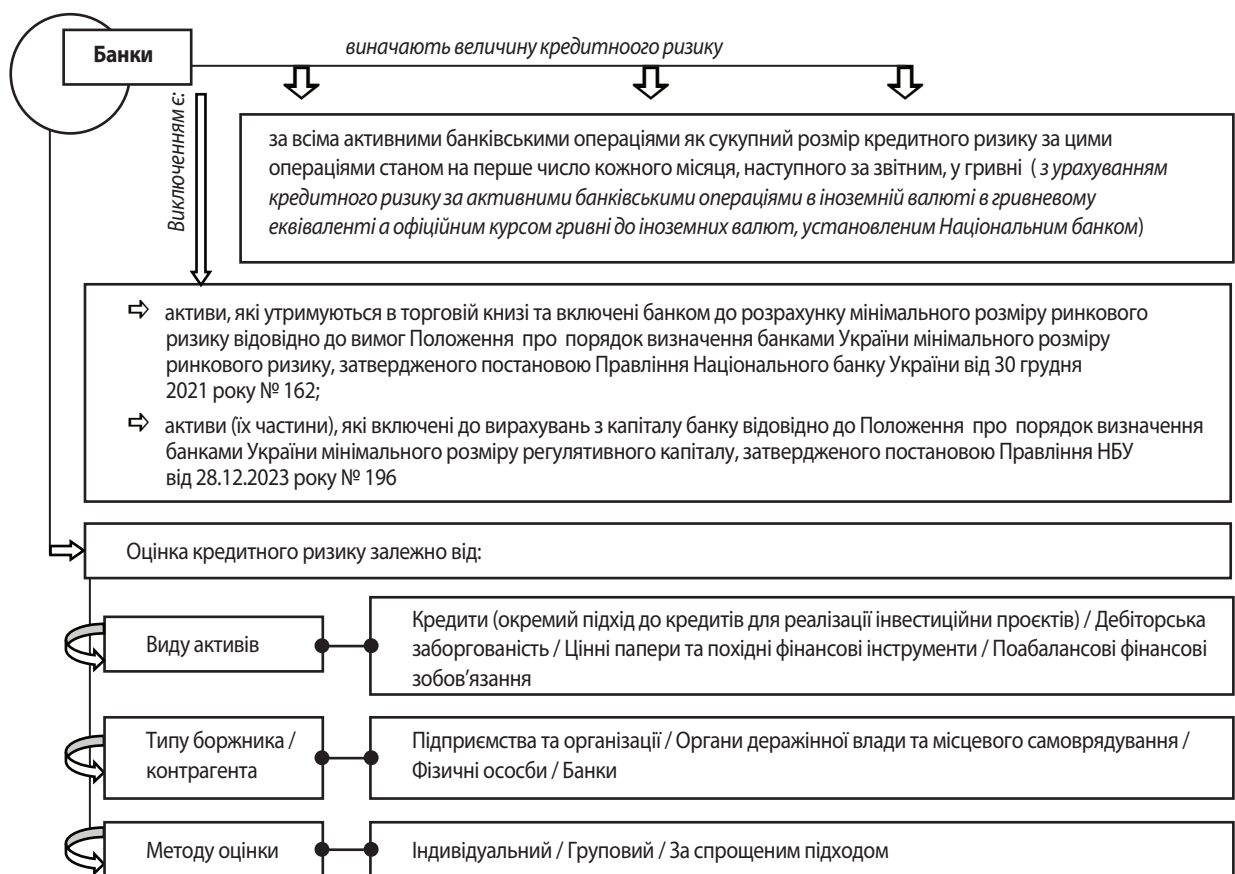
Моніторинг кредитного ризику в банківській сфері відіграє ключову роль у забезпеченні стійкості та ефективності діяльності банків. Цей процес, закріплений у стратегії ризик-менеджменту, є невід'ємною частиною управління кредитним портфелем [18]. Методологічна база для здійснення моніторингу визначається законодавством України, регулятивними актами Національного банку та внутрішніми положеннями банку [6]. Моніторинг на рівні кредитного портфеля охоплює систематичний аналіз показників кредитного ризику для виявлення факторів, що можуть на нього впливати [4, с. 157].

Особливу увагу приділяють моніторингу кредитного ризику окремих позичальників [11, с. 239]. Співробітники банку на постійній основі здійснюють моніторинг кредитного ризику на рівні кожного позичальника, керуючись внутрішніми документами та процедурами формування резервів для покриття можливих втрат за кредитами. Таким чином, ефективний моніторинг кредитного ризику вимагає комплексного підходу, що охоплює як загальні показники кредитного портфеля, так і індивідуальні характеристики кожного позичальника [16]. Проведення системного аналізу факторів, що впливають на кредитний ризик, дозволяє банкам ухвалювати обґрунтовані рішення щодо управління ризиками та підтримувати фінансову стабільність банку [17].

Деталізацію етапів визначення величини кредитного ризику наведено на *рис. 4*.

Відповідно до Положення № 351 Національного банку України [8] банки здійснюють розрахунок розміру кредитного ризику боржника, застосовуючи індивідуальний, груповий або спрощений підхід оцінки. Вибір підходу залежить від характеристик кредиту та позичальника.

Індивідуальний підхід застосовується для оцінки кредитного ризику за активами, які не підпадають під критерії групової або спрощеної оцінки. Цей метод передбачає детальний аналіз фінансового стану боржника, його кредитоспроможності та якості забезпечення. Банк оцінює можливість виконання боржником своїх

Рис. 4. Етапи визначення величини кредитного ризику банку

Джерело: складено авторами на основі [5; 7; 8].

зобов'язань та визначає клас боржника на підставі цієї оцінки.

Груповий підхід використовується для оцінки кредитного ризику за кредитами, наданими фізичним особам або юридичним особам, якщо сума кредиту не перевищує 2,0 млн грн і кредити є незнеціненними. Цей метод передбачає об'єднання кредитів із подібними характеристиками в групі та оцінку ризику на основі статистичних даних про дефолти в цих групах. Такий підхід спрощує процес оцінки та дозволяє ефективніше управляти ризиками за великою кількістю однотипних кредитів.

Спрощений підхід застосовується для оцінки кредитного ризику за активами, які відповідають певним критеріям, встановленим Національним банком України. Цей метод передбачає використання стандартизованих коефіцієнтів для розрахунку розміру кредитного ризику без детального аналізу кожного окремого активу. Спрощений підхід дозволяє зменшити обсяг роботи з оцінки ризику за активами з низьким рівнем ризику або стандартними умовами.

Вибір відповідного підходу до оцінки кредитного ризику залежить від суми кредиту, типу по-

зичальника та інших характеристик кредиту. Це дозволяє банкам ефективно оцінювати та управляти кредитними ризиками, враховуючи специфіку кожного окремого випадку.

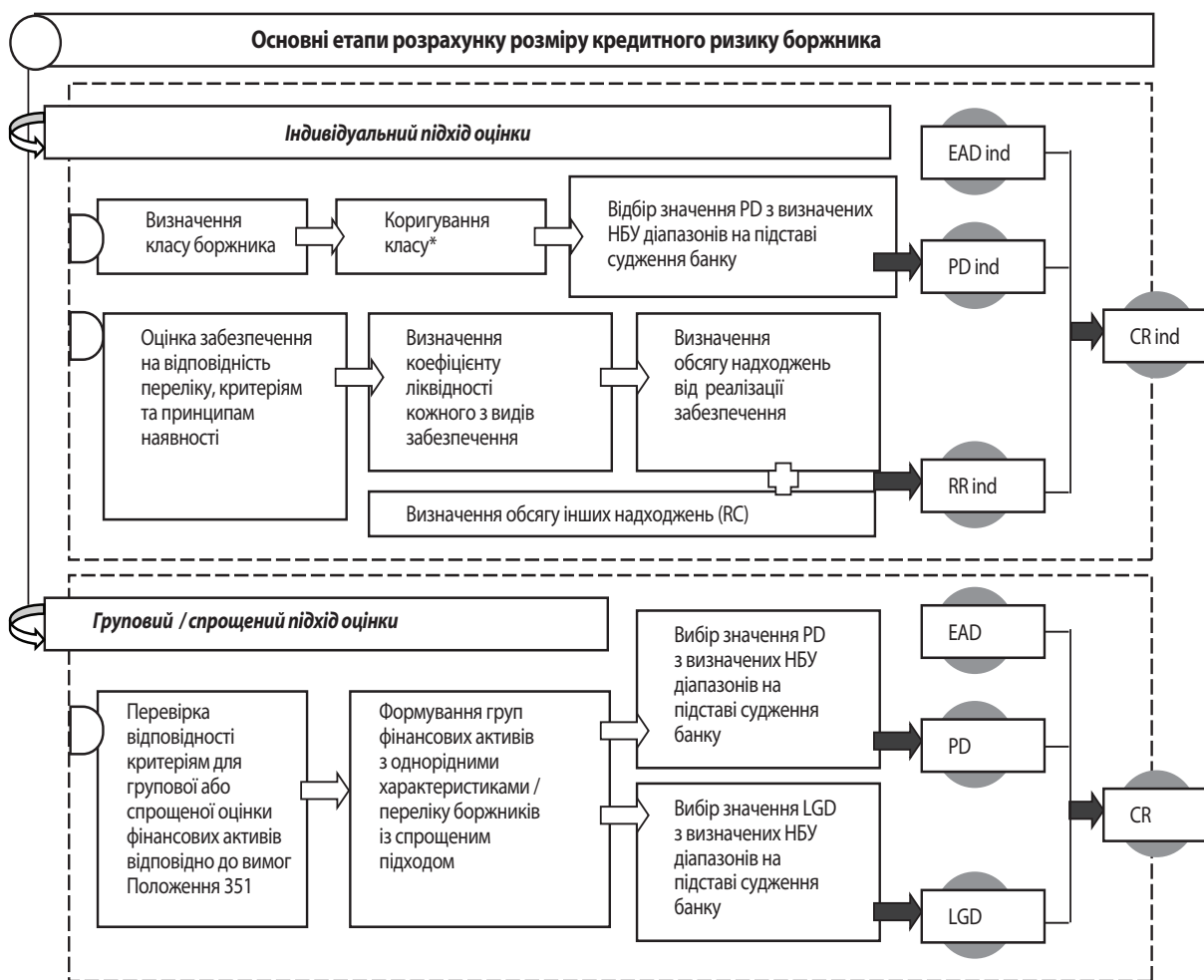
Підходи до оцінки кредитного ризику, що ґрунтуються на принципах і рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду, включають застосування компонентів кредитного ризику:

«EAD – компонент розрахунку розміру кредитного ризику, що відповідає боргу за активом, який перебуває під ризиком дефолту боржника/контрагента;

імовірність дефолту (PD) – компонент (коефіцієнт) розрахунку розміру кредитного ризику, що відображає ймовірність припинення виконання боржником/контрагентом своїх зобов'язань» [15].

Банк із метою розрахунку розміру кредитного ризику за активом «визначає значення кожного з компонентів кредитного ризику (PD, LGD та EAD) залежно від виду боржника/контрагента (юридична особа, фізична особа, бюджетна установа, банк, боржник – емітент цінних паперів), виду активу, виду забезпечення, валюти боргу (національна або іноземна), способу оцінки активу (на індивідуальній, груповій основі або за спрощеним підходом)» [15] (рис. 5).

Рис. 5. Основні етапи розрахунку розміру кредитного ризику боржника на основі індивідуального, групового та спрощеного походів оцінки відповідно до положення

Джерело: складено авторами на основі [5; 7; 15].

Отже, оцінка є основною складовою управління, що дає можливість оцінити кредитний ризик, що є підґрунтям для прийняття управлінських рішень щодо його мінімізації. Побудова ефективної системи управління кредитним ризиком банку є запорукою стабільності не тільки кожного окремого банку, а й всієї банківської системи.

ВИСНОВКИ

Таким чином, кредитний ризик є невід'ємною частиною банківської діяльності, тому його ефективне оцінювання та управління допомагають банкам зменшити фінансові втрати, підвищити надійність кредитного портфеля та забезпечити стабільність банківської системи. Проведений аналіз сутності, оцінки та управління кредитним ризиком дозволив сформулювати такі висновки:

1. Кредитний ризик є критичним для банків, оскільки він безпосередньо впливає на основні доходи установи та на фінансову

стабільність як окремих банків, так і банківської системи в цілому. Оскільки кредитні операції є найбільш ризикованими, ефективне управління кредитними ризиками є важливим для мінімізації негативних впливів на банківську діяльність.

2. У наукових публікаціях акцентується увага на сучасних методах оцінки та управління кредитними ризиками. Ключовими аспектами є взаємозв'язок з фінансовими ринками, методи машинного навчання, ризик-менеджмент, а також прогнозування та страхування ризиків.
3. Основні причини виникнення кредитного ризику включають нестабільний фінансовий стан позичальників, макроекономічні фактори, неправильну оцінку кредитоспроможності та неефективне управління банківським портфелем.
4. Система управління кредитним ризиком повинна включати розроблену політику,

- нормативно-правові акти, ефективну інформаційну інфраструктуру, а також механізми ідентифікації кредитів з погіршеною якістю. Моніторинг і управління проблемними активами також є важливими складовими цієї системи.
5. Оцінка кредитного ризику включає індивідуальний і портфельний ризик. Індивідуальний ризик оцінюється через аналіз кредитоспроможності конкретного позичальника, а портфельний – через диверсифікацію активів банку. Для оцінки використовуються різні методи, зокрема аналіз фінансового стану позичальника та прогнозування можливих змін на ринку.
  6. За даними Національного банку України, кредитний ризик домогосподарств і корпорацій залишався помірним, але з можливістю погіршення через економічну нестабільність. Тому важливим є вдосконалення методів управління кредитними ризиками.
  7. Оцінка кредитного ризику та моніторинг кредитного портфеля мають важливе значення для забезпечення стабільності банківської діяльності. Важливою частиною процесу є регулярне оновлення інформації та оперативне реагування на зміни, що можуть вплинути на кредитоспроможність позичальників.
  8. Для зниження кредитних ризиків банки повинні постійно вдосконалювати методи оцінки, вдосконалювати політики кредитування, а також зміцнювати систему моніторингу та управління ризиками з урахуванням сучасних економічних умов. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Артем'єва О. О., Бестюк А. М. Вплив кредитних ризиків на розвиток банківської системи України в умовах трансформаційних процесів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2020. Вип. 37. С. 62–67. DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2020-37-11
2. Богріновцева Л. М., Заїчко І. В., Федина В. В. Управління кредитним ризиком банку на фінансовому ринку: теоретичний аспект. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Вип. 2. С. 283–289. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.11-46>
3. Вовчак О. Д., Онуфрієнко М. П. Поняття кредитного ризику в банківській системі України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 8. Ч. 6. С. 171–174. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_08/308.pdf
4. Доценко І. Управління кредитними ризиками банківських установ в умовах воєнного стану. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 1. С. 156–162. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-22>
5. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/super-vision-statist#2>
6. Оцінка кредитних ризиків. *FinAP*. URL: <https://finap.com.ua/otsinka-kredytnyh-ryzykiv/>
7. Постанова правління Національного банку України «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» від 11.06.2018 р. № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
8. Постанова правління Національного банку України «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
9. Постанова правління Національного банку України «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України» № 361 від 02.08.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text>
10. Садчикова І., Онопрієнко А. Оцінка кредитного ризику комерційного банку в умовах коронакризи. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 2. С. 115–124. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2\(30\)-115-124](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2(30)-115-124)
11. Сарахман О., Шурпенкова Р. Оцінка кредитного ризику комерційних установ: нові інструменти виявлення ризику та управління ним. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. Вип. 7. С. 238–250. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-7-238-250>
12. Федина В. В. Кредитний ризик банку: сутність та причини виникнення. *Підприємництво і торгівля*. 2023. № 39. С. 223–228. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-39-27>
13. Шило Ж. С. Кредитні ризики комерційного банку: причини виникнення та методи управління. *The current stage of development of scientific and technological progress*. 2023. No. 1. P. 67–70.
14. Щербіюк А. П., Ткачук Н. М. Сучасні підходи до управління кредитним ризиком банку: теоретичні засади та практичні інструменти. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-27>
15. Core Principles for Effective Banking Supervision (The Basel Core Principles). URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf>
16. Faraz A., Kehkashan N., Noman A. Credit Risk Management and Default Risk: empirical evidence from United Kingdom. *Journal for Business Education and Management*. 2023. Vol. 3. Iss. 2. P. 95–110. DOI: <https://doi.org/10.56596/jbem.v3i2.52>

17. Oyetola O., Madugba J., Oladipo A. et al. Credit Risk and its Management in the Banks: A Conceptual Review. *Journal of International Money Banking and Finance*. 2023. Vol. 4. Iss. 1. P. 23–32. DOI: 10.47509/JIMBF.2023
18. Pratami A., Afandi A., Sriyana J., Feriyanto N. The Role of Financing Models and Credit Risk on Islamic Bank Stability. *Cuadernos de economía*. 2023. Vol. 46. Iss. 131. P. 43–53. UKR: <https://cude.es/submit-a-manuscript/index.php/CUDE/article/view/400/283>

REFERENCES

Artemieva, O. O., & Bestiuk, A. M. (2020). Vplyv kreditnykh ryzykiv na rozvytok bankivskoi systemy Ukrainy v umovakh transformatsiinykh protsesiv [Impact of credit risks on the development of Ukraine's banking system under transformational processes]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, 37, 62–67. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-37-11>

Bohrinvtseva, L. M., Zaichko, I. V., & Fedyna, V. V. (2024). Upravlinnia kreditnym ryzykom banku na finansovomu rynku: teoretychnyi aspekt [Bank credit risk management in the financial market: theoretical aspect]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, 2, 283–289. <https://doi.org/10.32782/dees.11-46>

Core Principles for Effective Banking Supervision (The Basel Core Principles). <https://www.bis.org/publ/bcb230.pdf>

Dotsenko, I. (2024). Upravlinnia kreditnymy ryzykamy bankivskykh ustanov v umovakh voiennoho stanu [Management of credit risks of banking institutions under martial law]. *Modeling the Development of the Economic Systems*, 1, 156–162. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-22>

Faraz, A., Kehkashan, N., & Noman, A. (2023). Credit risk management and default risk: Empirical evidence from United Kingdom. *Journal for Business Education and Management*, 3(2), 95–110. <https://doi.org/10.56596/jbem.v3i2.52>

Fedyna, V. V. (2023). Kreditnyi ryzyk banku: sutnist ta prychny vynyknennia [Bank credit risk: Essence and causes of occurrence]. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, 39, 223–228. <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-39-27>

FinAP. Otsinka kreditnykh ryzykiv [Credit risk assessment]. <https://finap.com.ua/otsinka-kreditnyh-ryzykiv/>

Natsionalnyi bank Ukrainy. Nahliadova statystyka [Supervisory statistics]. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#2>

Oyetola, O., Madugba, J., Oladipo, A., Nwadiador, E., Onuoha, U., & Akanbi, T. (2023). Credit risk and its management in the banks: A conceptual review. *Journal of International Money Banking and Finance*, 4(1), 23–32. <https://doi.org/10.47509/JIMBF.2023>

Postanova pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy «Pro zhalozhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu

systemy upravlinnia ryzykamy v bankakh Ukrainy ta bankivskykh hrupakh» [Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine «On approval of the Regulation on the organization of the risk management system in banks of Ukraine and banking groups»] No. 64 (2018, June 11). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

Postanova pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy «Pro skhvalennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo orhanizatsii ta funktsionuvannia system ryzykmenedzhmentu v bankakh Ukrainy» [Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine «On approval of Methodological recommendations on the organization and functioning of risk management systems in banks of Ukraine»] No. 361 (2004, August 2). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text>

Postanova pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vyznachen-nia bankamy Ukrainy rozmiru kreditnoho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsiiamy» [Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine «On approval of the Regulation on determining the size of credit risk by banks of Ukraine for active banking operations»] No. 351 (2016, June 30). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

Pratami, A., Afandi, A., Sriyana, J., & Feriyanto, N. (2023). The role of financing models and credit risk on Islamic bank stability. *Cuadernos de Economía*, 46(131), 43–53. <https://cude.es/submit-a-manuscript/index.php/CUDE/article/view/400/283>

Sadchukova, I., & Onoprienko, A. (2022). Otsinka kreditnoho ryzyku komertsiiinoho banku v umovakh koronakryzy [Assessment of commercial bank credit risk under corona crisis conditions]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, 2, 115–124. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2\(30\)-115-124](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2(30)-115-124)

Sarakhman, O., & Shurpenkova, R. (2024). Otsinka kreditnoho rynku bankivskykh ustanov: novi instrumenty vyavlennia ryzyku ta upravlinnia nym [Assessment of the credit market of banking institutions: New tools for risk identification and management]. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, 7, 238–250. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-7-238-250>

Shcherbiiuk, A. P., & Tkachuk, N. M. (2024). Suchasni pidkhody do upravlinnia kreditnym ryzykom banku: teoretychni zasady ta praktychni instrumenty [Modern approaches to bank credit risk management: Theoretical foundations and practical tools]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 63. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-27>

Shylo, Zh. S. (2023). Kreditnyi ryzyky komertsiiinoho banku: prychny vynyknennia ta metody upravlinnia [Credit risks of commercial bank: Causes and management methods]. *The Current Stage of Development of Scientific and Technological Progress*, 1, 67–70.

Vovchak, O. D., & Onufrienko, M. P. (2014). Poniattia kredytnoho ryzyku v bankivskii systemi Ukrainy [The concept of credit risk in the banking system of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho der-*

zhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky», 8(6), 171–174. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_08/308.pdf

УДК 336.7

JEL Classification: G21; R58

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-422-428>

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

© 2025 КОПИЛЮК О. І., ПАВЛИК О. І.

УДК 336.7

JEL Classification: G21; R58

Копилюк О. І., Павлик О. І. Тенденції розвитку регіональної банківської системи України в умовах війни

Мета статті полягає в дослідженні тенденцій і диспропорцій розвитку регіональної банківської системи в умовах війни. Запропоновано сутнісні характеристики регіональної банківської системи розглянути з позицій структурованості, місця та ролі в банківській та економічній системі країни, функціональності, соціально-економічної результативності, сприяння реалізації цілей сталого розвитку та фінансової інклюзії. Визначено регіональну банківську систему як цілісне, системне, ієрархічно впорядковане інституційне утворення банків, яке функціонує в межах банківської системи країни та інтегроване в соціально-економічні процеси регіону, сприяє формуванню валового регіонального продукту, реалізації цілей сталого розвитку та фінансової інклюзії. Аналітично доведено, що найбільшою є концентрація банків – юридичних осіб у столичному регіоні, а також у Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Львівській, Одеській, Полтавській, Харківській та Чернігівській областях. Відзначена відсутність банків – юридичних осіб у багатьох регіонах України, зокрема Вінницькій, Волинській, Донецькій, Житомирській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій областях. Проаналізовано обсяг депозитів та відзначено, що в абсолютному відношенні спостерігалось їх збільшення практично в усіх регіонах України, за винятком Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, Луганської, Херсонської областей. Констатовано, що за 2022–2024 рр. обсяг кредитів зріс практично в усіх регіонах, за винятком Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, Донецької, Запорізької, Луганської, Харківської, Херсонської областей. Розрахунок авторами коефіцієнтів А. Салаї та К. Гатева дозволив констатувати, що депозитна та кредитна діяльність банківських установ в Україні в умовах війни в розрізі регіонів характеризувалася несуттєвими структурними змінами та диспропорціями, та кардинальних змін у регіональній структурі банківської системи України за динамікою депозитно-кредитної діяльності не відбулося. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку стратегічних напрямів залучення потенціалу регіональної банківської системи для модернізації економіки та вирішення проблем соціального та екологічного характеру.

Ключові слова: регіональна банківська система, кредити, депозити, регіон, коефіцієнти А. Салаї та К. Гатева.

Рис.: 2. **Бібл.:** 11.

Копилюк Оксана Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0977-1309>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/F-3146-2019>

Павлик Орест Іванович – здобувач ступеня доктора філософії, здобувач, відділ регіональної фінансової політики, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Догішнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: rooki1995@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4366-4484>

UDC 336.7

JEL Classification: G21; R58

Kopylyuk O. I., Pavlyk O. I. Trends in the Development of the Regional Banking System of Ukraine in the Context of Wartime

The aim of the article is to survey the trends and disproportions in the development of the regional banking system under wartime conditions. It is proposed to examine the essential characteristics of the regional banking system from the perspectives of structuredness, its place and role in the banking and economic system of the country, functionality, socioeconomic efficiency, and its contribution to achieving sustainable development goals and financial inclusion. The regional banking system is defined as a holistic, systemic, hierarchically organized institutional formation of banks that operates within the country's banking system and is integrated into the socioeconomic processes of the region, contributing to the formation of gross regional product, the achievement of sustainable development goals, and financial inclusion. It is analytically proven that the highest concentration of banks – legal entities is in the capital region, as well as in the Dnipropetrovsk, Transcarpathian, Zaporizhzhia, Lviv, Odesa, Poltava, Kharkiv, and Chernihiv regions. The absence of banks – legal entities has been noted in many regions of Ukraine, in particular, Vinnytsia, Volyn, Donetsk, Zhytomyr, Ivano-Frankivsk, Kirovohrad, Luhansk, Mykolaiv, Rivne, Sumy, Ternopil,